

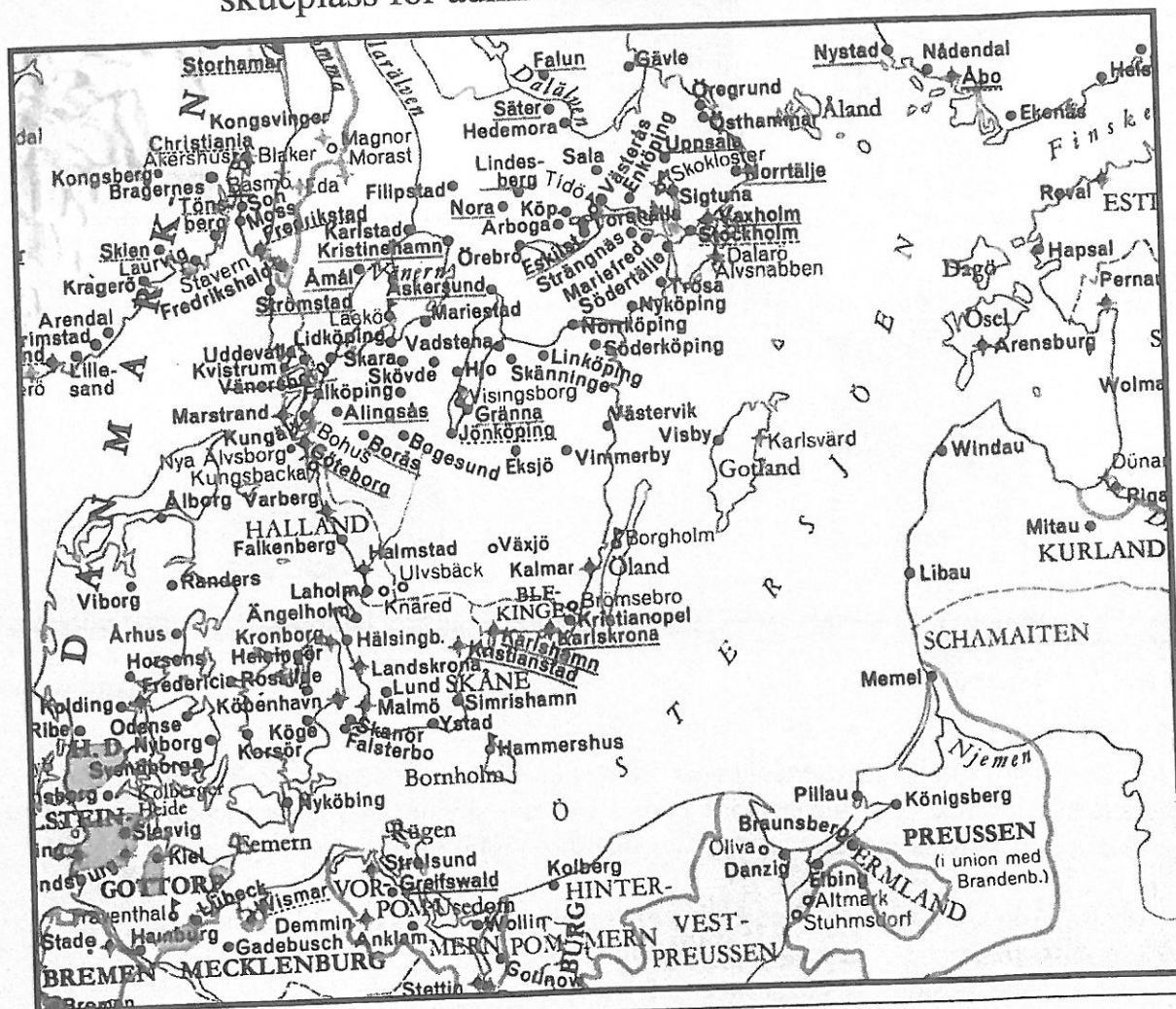
ÆTT OG ANNET

Årgang 26 Utgave 68

Grenland Ættehistorielag

Juni 2005

Østersjøen på 1600-tallet skueplass for admiral Pros Munds siste dager

Innhold:

Side 2:	Styre og stell
Side 3:	Budstikka 2 – 2005
Side 4-5:	Årsmelding 2004
Side 5:	Fra Årsmøtet
Side 6:	Referat fra årsmøtet
Side 7:	Regnskapet 2004
Side 8-9:	Kari Hansdatter, fra Gjerpen, Helgen eller Sauherad?
Side 9:	Hans Cappelen æresmedlem i Norsk Heraldisk Forbund
Side 10-12:	Pros Mund – et kort sammendrag av hans karriere

Redaktøren
Redaktøren
Redaktøren
Redaktøren
Redaktøren
Andreas Søli
Tore Granly
Redaktøren
Frank Johannessen

REDAKSJONSKOMITÉ FOR ÆTT OG ANNET:

ANSVARLIG REDAKTØR:

Terje Rehn Holm-Johnsen	Skogvn 20 H0603	3919 Porsgrunn	Tlf. 35 56 62 65
Per Stian Bjørnø Kjendal	Fredbobakken 9	3919 Porsgrunn	Tlf. 35 55 66 66
Jan Christensen	Kvernbekkveien 5a	3716 Skien	Tlf. 35 52 47 08
Jan Køppen Petersen	Telemarksgt. 18	3724 Skien	Tlf. 35 53 52 70

INFORMASJON OM GRENLAND ÆTTEHISTORIELAG:

Formann

Per Stian B. Kjendal
Tlf. 35 55 66 66
kjendal@online.no

Viseformann

Thor W. Gundersen
Tlf. 35 52 27 84
two-gun@frisurf.no

Arkivar

Kersti Sorter
Tlf. 35 97 21 57
sorter@bamble.online.no

Kasserer

Tor Ellefsen
Tlf. 35 55 53 97
tor.ellefsen@hydro.com

Sekretær

Terje R. Holm-Johnsen
Tlf. 35 56 62 65
porsgrunn@online.no

Styremedlem

Kari Aabelvik Sahlin
Tlf. 35 5129 25
l-sah@online.no

Varamedlem

Liv M.S. Pettersen
Tlf. 35 53 57 52
terjp2@online.no

Varamedlem

Britt Nilgard
Tlf. 35 94 20 15
bnilgard@online.no

Styremedlem

Tore Granly
Tlf. 35 97 62 05
tore@granly.org

Kjenner du slektsforskere i Grenlands-området som fremdeles ikke er medlem i vår forening, og som derved går glipp av muligheten for å bruke vårt meget gode arkiv? Det kan skyldes at vedkommende ikke vet hvor en skal henvende seg. Her er alle nødvendige opplysninger for den som vil bli medlem:

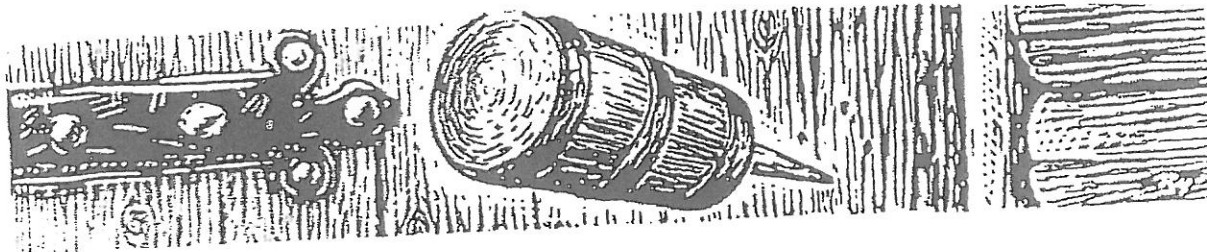
Adresse : **Grenland Ættehistorielag**, postboks 169, 3901 Porsgrunn
E-mail : **grenland@grenlandslekt.no**
Hjemmeside: **www.grenlandslekt.no**

Prisene for medlemskap er som følger:

Enkelperson kr. 100, ektepar kr. 120, personer i Norden kr 150 og personer utenfor Norden kr 180.

Kontingenten sendes til:

Grenland Ættehistorielag,
Postgirokonto 0540 08 73048
Postboks 160
3901 Porsgrunn

BUDSTIKKA NR 2 – 2005

Bibliotekmøter høsten 2005:

6. september	Kersti Sorter – Liv Pettersen – Tore Granly
20. september	Per Stian Bjørnø Kjendal – Thor Gundersen – Kari Aabelvik Sahlin
4. oktober	Terje Holm-Johnsen – Tor Ellefsen – Britt Nilgard
18. oktober (UTVIDET)	Kersti Sorter – Liv Pettersen – Tore Granly
1. november	Per Stian Bjørnø Kjendal – Thor Gundersen – Britt Nilgard
15. november (UTVIDET)	Terje Holm-Johnsen – Tor Ellefsen – Kari Aabelvik Sahlin
6. desember	Kersti Sorter – Liv Pettersen – Tore Granly

Møtene begynner kl 17 og avsluttes når biblioteket stenger kl. 19.

Utvidete møter fortsetter på møterommene i 2. etg. Det vil være et lite program, men også kaffe og kaker.

Høstmøtet:

Avholdes 25. oktober 2005 i GS Bankens lokaler i Skien. Mer informasjon kommer i neste nummer.

Deadline for Ætt og Annet:

Hvis du har artikler til Ætt og Annet, vær obs på følgende datoer for deadline:
Vinter: 15. februar Vår: 15. mai Høst: 15. september

Nye medlemmer:

Hanne Merete Riis Hansen, Skien – Nils Boverud, Lunde – Rolf Anker Nilsen, Skien – Helge Hørt, Skien – Britt Nilgard, Siljan.
Velkommen til oss.

Blader og bøker til salgs:

Kassereren har fortsatt alle de tidligere nummerne av Ætt og Annet til salgs. Prisen er kr 15,- per stk. Ved kjøp av mange gis det rabatt. Jubileumboka vår fra 2003 selges også. Pris for boka er 200,- (for medlemmer 150 for et eksemplar, 200 for øvrige). Ta kontakt med kasserer.

Levering av utlånt materiale på medlemsmøtene:

Det er blitt et problem at endel medlemmer ikke leverer materiale de har lånt på et medlemsmøte til neste medlemsmøte. Lånetiden er begrenset til den tiden det er mellom to medlemsmøter. Dersom du får problemer med å levere på et medlemsmøte, så ta kontakt med en fra styret, eller send materialet med en annen. I verste fall kan det bli snakk om at vi må ringe deg for å få tilbake det du har lånt.
PS! Biblioteket kan ikke ta imot lånt materiale på vegne av oss.

En bønn fra redaksjonen; stoff til Ætt og Annet ønskes:

Dersom du sitter med skriveferdigheter, skrivekløe og en idé til en god artikkel vil vi gjerne at du skriver den ned og sender den til oss. Dessverre er det en klar nedgang på artikler fra medlemmer til Ætt og Annet og et resultat av dette kan bli at vi må gå ned til 2 nummer pr år. Så grip pennen fatt og skriv!

Adresseforandring:

Selv om du flytter vil du vel fortsatt som medlem ønske å motta Ætt og Annet?
Meld derfor adresseforandring til oss!

ÅRSRAPPORT 2004 FOR GRENLAND ÆTTEHISTORIELAG

Grenland Ættehistorielag hadde per 31.12.2004 351 medlemmer, noe som er en økning på 18 fra 2003.

I 2004 hadde Grenland Ættehistorielag 16 arbeidsmøter hvorav 4 var utvidede møter, Det ble også avholdt et medlemsmøte og 1 årsmøte.

Styret har hatt 7 møter.

Styret har hatt følgende sammensetning i 2004:

Formann Per Stian Bjørnø Kjendal, viseformann Thor Wølner Gundersen, sekretær Terje Rehn Holm-Johnsen, kasserer Andreas Søli, arkivar Kersti Sorter, styremedlem Frank Johannessen og styremedlem Vigdis Kverndal. Som varamedlemmer Liv Pettersen og Kari Aabelvik Sahlin.

Aktiviteter i 2004:

Årsmøtet:

Årsmøtet i 2004 ble avholdt den 25. mars på Menighetshuset i Eidanger. I tillegg til de vanlige årsmøtesakene hadde vi foredrag av Tor Bjørvik som sammen med andre lokalkjente fra Hedrum historielag underholdt oss med fortellinger og bilder fra Farris og grenseområdene mot Telemark. Vi kom innom mange av de gamle plassene rundt vannet, særlig på vår side. Mange av de er nå borte.

Medlemsmøtet/Høstmøtet:

På medlemsmøtet som ble avholdt i GS bankens lokaler i Skien 25. november var det Statsarkivar Nils Johan Stoa som stod for det faglige innslaget. Bedre foredragsholder kan vi ikke få når man tenker på hans genuine kjennskap til de uttallige verdifulle kildene som skjuler seg på Statsarkivet i Kongsberg. Omlag 50 medlemmer kom for å høre på ham.

Arbeidsmøter:

Alle møtene ble avholdt på biblioteket i Porsgrunn. I løpet av 2004 måtte vi brått endre vår faste møtedag fra torsdager til tirsdager, grunnet innsparinger i Porsgrunn Kommune. Dessuten måtte møtene begynne 1 time tidligere da biblioteket stenger kl 19. Det var litt usikkerhet hvorvidt våre medlemmer ville få problemer med å møte så tidlig, men vi så snart at den usikkerheten var ubegrunnet. Antall fremmøtte på våre arbeidsmøter har holdt seg stabilt. Grunnet omleggingen har vi også vært nødt til å legge de utvidede møtene utenfor biblioteket. Vi forflyttet oss derfor til Gamle Posten i Porsgrunn. Grunnet bibliotekets omlegging ble et arbeidsmøte avlyst.

Slektsforskerdagen 2004:

Grenland Ættehistorielag deltok på Slektsforskerdagen 2004 sammen med DIS Telemark og NSF Telemark. I tillegg var også Tore H. Vigerust tilstede. Dagen ble holdt på Skien bibliotek. Det var ganske mange som var innom denne oktoberdagen for å få vite mer om slektsforskning. Vi fikk mye oppmerksomhet og rekrutterte noen nye medlemmer. Litt salg ble det og foretatt. Styret er fornøyd med dagen.

Filming av kilder:

Det ble i 2004 fortsatt med avfotografering av særlig presteattester fra distriktet. Vi ble i fjor ferdig med presteattestene for vårt område.

Nyanskaffelser til arkivet:

Det er fortsatt blitt kjøpt inn kirke- og klokkebøker på microkort med det målet å dekke hele Telemark. Ved årsskiftet var vi nesten i mål med dette, slik at vi i 2005 kan gå i gang med å kjøpe opp kortene for grensekommunene i nabofylkene. Det er i tillegg blitt kjøpt inn 2 CD'er fra Sverige. Den ene er en landsomfattende folketelling for 1890, den andre er en oversikt over døde som går helt opp mot vår tid.

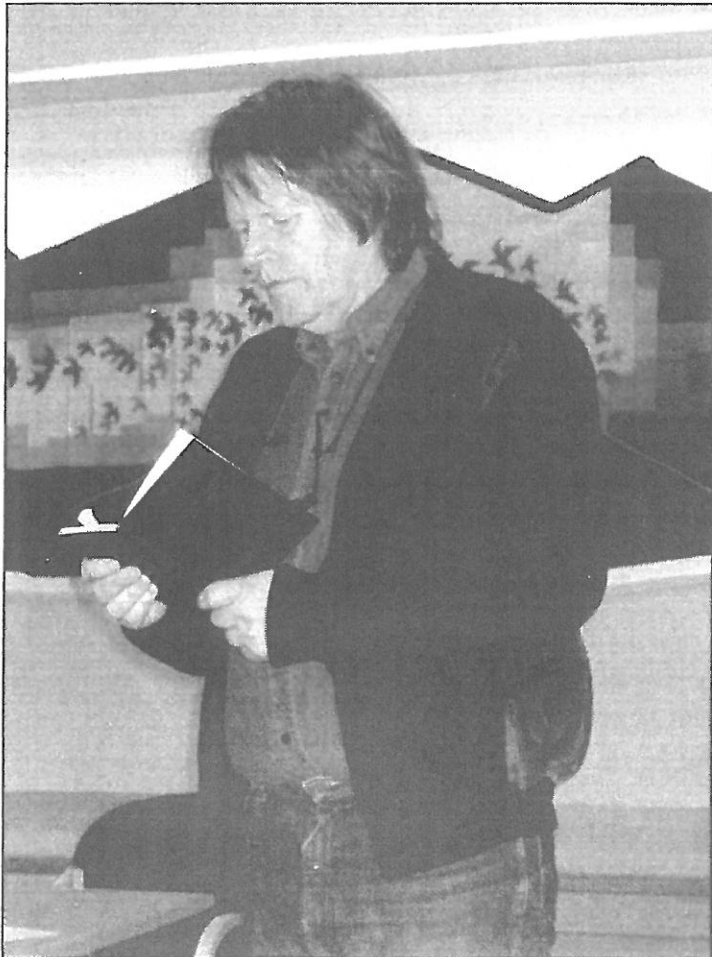
Ætt og Annet:

I 2004 hadde vi 25. års jubileum for bladet vårt, noe som ble forsiktig markert i mars-nummeret med 24 sider. Vi utga 3 nummer i 2004, men føler at tilgangen til gode artikler minker. Derfor har vi i 2004 forsøkt å utfordre medlemmene til å bidra mer med stoff for å sikre fortsatt tre nummer i året i fremtiden.

Internett/data:

Vår hjemmeside er fortsatt godt besøkt. Vårt slektsforum har veldig mange etterlysninger og mange har fått hjelp til å komme seg videre ved å besøke forumet.

Porsgrunn, 10. mars 2005
Terje Rehn Holm-Johnsen, sekretær

Eivind Blikstad, redaktør for Telemark Tiend, forteller årsmøtet om sagaen om Margit Hjukse. Blikstad er en god historieforteller og hans foredrag går raskt mot slutten.

Salen på nyoppussede Eidanger Menighetshus var bare omlag halveis fylt på dette årsmøtet. At møtet kom tett mot påske må ta litt av skylden.

Referat til årsmøtet.

Det var ca 35 oppmøtte til årsmøtet.

Formann, Per Stian Kjendal ønsket velkommen og startet de vanlige årsmøtesakene.

Sekretær Terje Holm-Johnsen leste årsmeldingen 2004. Det ble etterlyst informasjon om hedersprisen 2004, noe som vil komme på en revidert årsmelding som også trykkes i neste nummer av Ætt og Annet.

Kassereren leste opp status på regnskap hvor han blant annet fortalte om et overskudd i 2004 på 25 000. Det ble fra salen reist spørsmål om dette overskuddet var planlagt, noe kassereren benekter og viser blant annet til at vi fortsatt i 2004 fikk gjenstående bingopenger. Regnskapet var allerede godkjent og signert av våre revisorer.

Det var to punkter fra styret til årsmøtet:

- Medlemskontigenten holdes på nåværende nivå. Styret ser ingen grunn til å øke denne på nåværende tidspunkt. Ingen innvender mot dette.
- Styrebenevnelsene er gammeldagse og bør byttes ut med nye. Det foreslås derfor at vi fra og med nå opererer med disse benevnelsene: leder, nestleder, sekretær, kasserer, styremedlem og varamedlem. Forslaget godkjennes.

Det kom i tillegg et forslag fra Per Stian Kjendal som medlem og som en av de som er ansvarlig for filmingen av kilder.

- Grunnet begrensninger i det gamle kameraet er det også begrensninger på hva vi kan filme av kilder på arkivene. Han mener derfor at Grenland Ættehistorielag bør investere i et nytt kamera. Han informerte at styret hadde sett på saken, men stilte seg nøytrale til spørsmålet og ønsket at årsmøtet skulle diskutere og avgjøre spørsmålet. Per Stian la fram argumenter for kjøp av nytt kamera og signaliserte en sum på ca 8 000 kr.

Årsmøtet godkjenner kjøp av nytt kamera.

Deretter var det valg. Valgkomiteen har dette året bestått av Liv Kongsvold Pettersen, Jan Christensen og Gard Strøm.

I styret var følgende personer på valg; formann Per Stian Bjørnø Kjendal, styremedlemmene Andreas Søli, Vigdis Kverndal og Frank Johannesen samt varamannen Kari Aabelvik Sahlin. Som leder ble Per Stian Bjørnø Kjendal gjenvalgt. Som nye styremedlemmer ble Tore Granly, Kari Aabelvik Sahlin og Tor Ellefsen valgt. Som varamedlem ble Britt Nilgard valgt. Disse vervene er for 2 år.

Som revisorer var Tor Andreas Wiersdalen og Svein Pettersen på valg. Som revisorer ble Svein Pettersen gjenvalgt. Ny revisor er også Svein Arild Engh. Disse vervene er for 1 år.

I valgkomiteen trer Liv Kongsvold Pettersen ut. Som nytt medlem i valgkomiteen blir Vigdis Kverndal valgt. Dette vervet er for 3 år.

I hederspriskomiteen trer Reidar Ballestad ut. Som nytt medlem her er Torbjørn Aasetre valgt. Dette vervet er for 3 år.

I kaffekomiteen er Liv Kongsvold Pettersen, Kari Aabelvik Sahlin og Egil Borse alle på valg. De tre gjenvelges til taktfast applaus. I tillegg skal årsmøtet velge en, og dette ble Vigdis Kverndal. Disse vervene er for 1 år.

Med dette var årsmøtedelen over og Thor introduserte Eivind Blikstad, redaktør for Telemark Tiende og lokalhistoriker. Han fortalte om sagnet om Margit Hjukse som av mange var oppfattet som et middelalderdikt. På en folkelig måte fortalte han om sagnet om den unge kvinnen som var blitt bergtatt av Bergkongen. Etter å ha fortalt historien slik sagnet sier det, henter han fram den faktiske historien om Margit Hjukse, den rike, vakre kvinnen som, mot sine foreldres vilje, forelsker seg og senere flytter sammen med en fattig husmann og smed ifra Seljord. Dette var foreldrenes store skam. Hva var da bedre med et sagn om at hun var så vakker at selveste Bergkongen kom og tok henne. Blikstad fortalte da også om en svensk vise om Bergkongen og jomfruen som var mistenkelig lik visa om Margit Hjukse. Han mente da også at det måtte være Gudmund Gudmundson Sletta som hadde skrevet visa. Denne kamuflasjevisa var en av flere fra ham. En av dem, "Eg gjette Tulla i 15 år" er også en slik kjent kamuflasjevisa.

Dette ble en underholdende historie av en god historieforteller. Han ble derfor takket med blomster og oppmerksomheter fra lederen.

Deretter ble det kaffe, rundtstykker og kaker samt en koselig prat over bordet. Tross et relativt dårlig oppmøte gikk maten unna. En takk til kaffekomiteen for et godt stykke arbeid og et fortjent gjenvalg.

Møtet ble sedvanlig avsluttet med loddrekning av diverse gevinster.

Referent: Terje Rehn Holm-Johnsen

Regnskap 2004.

Balanse pr. 31/12 2004.

EIENDELER

Kontantbeholdning	kr	543,50
Postbanken	kr	3 189,87
Spareb. Grenland	kr	142 355,11

SUM EIENDELER kr 146 088,48

EGENKAPITAL

Egenkapital 1/1 2004 kr 121 061,51

Årets overskudd kr 25 026,97
EGENKAP. 31/12 2004 kr 146 088,48

Resultatregnskap for 2004

INNETEKTER

Medlemskontingent	kr	31 010,00
Gave fra GS-Banken	kr	5 000,00
Gave fra Spareb. Grenl.	kr	1 000,00
Gave Bamle/Langs. SpB	kr	500,00
Tilsk. fra Fylkeskomm.	kr	9 000,00
Salg av blad/disk/CD	kr	8 432,00
Renteinntekter	kr	897,52
Bingoinntekter	kr	6 279,00
Bokprosjektet	kr	21 195,00
Møteinntekter	kr	<u>4 842,50</u>

Sum inntekter kr 88 156,02

UTGIFTER

Medlemsblad	kr	11 579,24
Abonnementer	kr	2 373,24
Nyanskaffelser	kr	24 675,65
Driftsutgifter	kr	17 689,42
Møteutgifter	kr	<u>6 811,50</u>

Sum utgifter kr 63 129,05
kr 25 026,97

Årets overskudd

Skien 20. Jan. 2005.

Andreas Søli

Andreas Søli, kasserer

Thor A. Wiersdalen

Thor A. Wiersdalen, revisor

Svein W. Pettersen

Svein W. Pettersen, revisor

Kari Hansdatter, fra Gjerpen, Helgen eller Sauherad?

Av Tore Granly

Karen ble døpt i Sauherad 29 jun 1777⁽¹⁾ av foreldrene Hans Larsen, Ripegut og Guro Pedersdatter. Andre søsken som ble født i Sauherad var Lars, 14.1.1770, Gunnild, 3.1.1773, og Peder, 5.11.1780. I 1776 ble det også født en Karen, men hun døde før juni 1777. Foreldrene bodde flere plasser i Sauherad, så de flyttet mye rundt.

Ca 1781 flyttet de til Stua u/ Brenne i Valebø. Tellinga i 1782⁽²⁾ viser at det bodde en Hans med kone og 3 barn på Stua u/Brenne. I 1784 ble søsteren Aaste født der på Stua. Senere flytter Hans og Guro til Lille Huve under Hjelseth i Helgja. Jeg har funnet 3 av barna konfirmert der. Lars i 1793 – 23 år, Karen i 1795⁽³⁾ – 17 år og Peder i 1797 – 17 år. De var alle tre på Hjelset i forbindelse med konfirmasjonen.

På folketellinga i 1801 finner vi Karen på Ytterbø⁽⁵⁾ som tjenestepike, Peder var på Steenstad som tjener. Lars var gift og bodde på Svarttangen u/Meen i Gjerpen. Foreldrene bodde på Lille Huve under Jelset.⁽⁴⁾

Men Karen ble ikke lenge på Ytterbø, for allerede i 1804 finner vi henne som fadder til Lars Svarttangens barn. Hun hadde da flyttet til Gjerpen og bodde antageligvis fast der siden presten ikke anga at hun var fra et annet sogn. Hvor hun bodde da har jeg ikke fått avklart.

I 1811 giftet⁽⁷⁾ hun seg med Jon Jacobsen fra Løbergmyra etter en kort forlovelses⁽⁶⁾ periode. Det står ikke hvor hun kom fra.

Olderbarnet Kristian Johnsen forteller om dette paret: *"Oldeforeldrene mine Jon og Kari opplevde rent noe eventyrlig*

Oldefar, John, tjente hos amtmannen i Bratsberg amt på den tida. Han var da forlovet med Kari. Men mens han var hos Amtmannen brøt det ut krig mellom Danmark-Norge og England i 1807. John ble med en dansk fregatt til København. En dansk marineoffiser hyret John om bord på en fregatt, og ut i krigen mot engelskmennene bar det med John. De ble fanget og satt i 'prisonen' i England i likhet med Terje Viken. Dansken ble såret og fikk bedre forpleining. Men John var modig nok til å rømme. En natt fikk han stjålet en båt og kom seg ut fra England, og godt gikk det. Han havnet i Danmark igjen og fikk ros og ære av marinen.

Etter 12 års fravær fra Norge kom han tilbake. Kari hadde vært tro mot sin ungdomskjæreste og de to fant hverandre på nytt, og lykkelige ble de naturligvis. Han fikk pensjon så lenge han levde. Amtmannen hjalp han slik at han fikk pålegg også. Han levde til han ble 105 år gammel. Kari fortelles det fikk nytt hår og nye tenner i høy alder. Ja, det hender jo stundum, men er meget sjeldent –".

Her har Kristian rota veldig med opplysningene eller noen har nok jugd godt for han. Men jeg har funnet Jon registrert som soldat i 1807, men jeg har ikke funnet han blant fangene i England. I forbindelse med en attest blir

han omtalt som pensjonist i en alder av 62 år, så dette med pensjon kan jo være riktig. De forlovet seg i september og giftet seg snaue tre måneder etter.

De flyttet til Bratsvergleiva når de giftet seg. Kari fødte et dødfødt drengbarn i 1817. De fikk ei datter i 1819 som de kalte Anne Gurine.⁽⁸⁾ Noen flere barn fikk ikke Kari, ser det ut til. De ble ikke værende på Bratsbergkleiva lenge etter det, for allerede i 1821 flyttet de til Drangedal.⁽⁹⁾ Hvor de bodde her, har jeg ikke fått avklart. I 1836⁽¹⁰⁾ flyttet de til Landsmarka i Lunde, på Rønningen. Anne Gurine ble konfirmert der. Men de roet seg ikke lenge der, for i 1838⁽¹¹⁾ flyttet de tilbake til Drangedal. Til Henneseid denne gangen. Men allerede i 1842⁽¹²⁾ var de på flyttefot igjen, denne gangen til Kilebygda, Solum.

I Solum ble de begge boende resten av livet. De ble begge gamle. Etter hvert som arbeidsevne avtok med alderen ble de fattige og ble utplassert av fattigkassa til de som krevde minst for å ha dem i kosten. I 1865 var de utplassert på forskjellige gårder, Kari, gift kone, men utplassert i Dolva krets av fattigkassa.⁽¹⁴⁾ På Gisholt i Kilebygda var det legdlemmet Jon Jacobsen fra Gjerpen, han også gift.⁽¹⁵⁾ Det ser ut til at ekteparet fikk lov til å bo på samme plass senere. I 1866 døde Kari Hansdatter og da bodde hun på Storemyr under Fjeld.⁽¹⁶⁾ Fire år etter døde Jon Jacobsen⁽¹⁷⁾, også han på Storemyr. Stormyr var den plassen de flyttet til fra Drangedal, så de døde 'hjemme' kan man si.

Jeg har valgt først å formulere dette som en biografi, men her følger **mine argumenter** for at Kari Hansdatter som giftet seg med Jon Jacobsen Løbergmyra i Gjerpen egentlig er fra Sauherad.

- Alle Karen Hansdatter født i Gjerpen i tidsrommet 1775-1790 er sjekket ut. Enten døde de tidlig eller så har jeg funnet at de ble gift.
- Alle Karen Hansdatter født i Helgen eller Solum i dette tidsrommet er sjekket ut. Ingen kandidater
- 1865-tellinga for Solum viser et legdlem Karen Hansdatter, gift, på passende alder, men fra Saude. En Jon Jacobsen, fra Gjerpen, er også nevnt, han også gift og på legd, men bor på en annen gård.
- På Storemyr u/ Fjeld døde det i 1866 ei Kari Hansdatter og fire år etter døde en Jon Jacobsen samme plass. Det styrker teorien at Kari og Jon fra 1865 var et ektepar
- Siden disse to fra 1865-tellinga kom fra Gjerpen og Saude faller bitene på plass. Det kan ikke ha vært flere Jon Jacobsen på ca samme alder fra Gjerpen og gift med ei Kari Hansdatter og bo i Solum.
- Vi kan følge familien fra Sauherad og til Helgen. Så Kari husket nok stort sett bare oppveksten i Helgen. Det kan være årsaken til hun oppga hun kom fra Helgen i 1842. Hun ble jo konfirmert der.

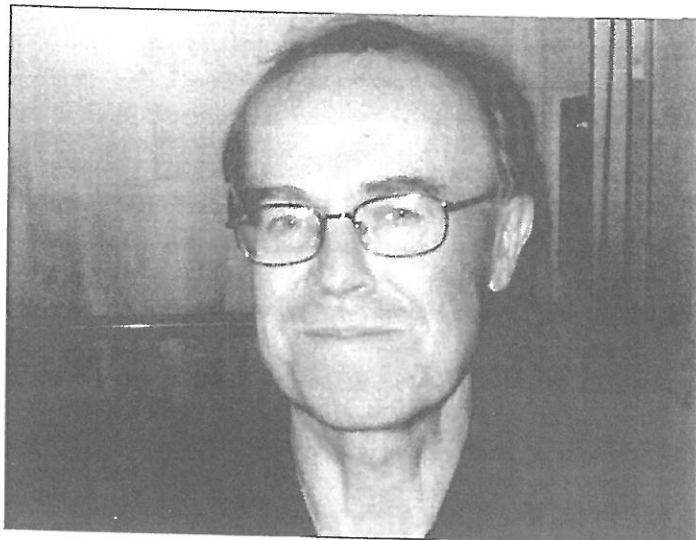
- Moren til Kari het Guri/Guro, svigermoren het Anne. Eneste barn ble kalt Anne Gurine. I 1819 var Kari over 40 år, så håpet om mange flere barn var lite. Kun to (et av de dødfødt) barn etter 1811 tyder på at de hadde problemer med å få barn. Så de valgte nok å oppkalle jenta etter begge mødrene.
- Kari ble brukt mye som fadder hos Lars Hansen Svarttangen. Ble kalt Jon Jacobsens kone etter de giftet seg. Denne Lars ser ikke ut til å ha vært fra Gjerpen. Lars brukte både Peder, Gunhild og Kari som faddere. Kari var eneste gjenganger siden hun var den eneste av de som ble boende en stund i Gjerpen.
- Kari brukte en Peder Hansen av Melum som fadder. Muligens Peder bodde der i 1819, men har ikke funnet noen flytte melding på ham. Kanskje presten husket feil når han førte kirkeboka.. Det viser i hvert fall at Peder kom fra et annet sogn. Merkelig nok ble ikke Lars brukt som fadder, men han døde ikke så lenge etter 1819, så muligens han var syk.
- Jeg er sikker på at jeg har fulgt samme par fra Gjerpen til Solum via Drangedal og Landsmarka.
- At presteattesten fra Gjerpen oppga feil fødested blir bekreftet ved at hun selv sa hun var fra Helgen.
- Presten kan like gjerne ha spurt om hvor hun ble konfirmert som hvor hun ble døpt, når de kom til Solum.

Hvis det er noen som har synspunkter på dette eller flere opplysninger er jeg veldig takknemlig for respons. Denne artikkelen er et resyme av en artikkel jeg har lagt ut på hjemmesiden min: www.granly.org/slekt

Kilde referanser

1. Sauherad kirkebok Mini I 4 bapt 40 kort 2/10
2. 1782-tellinga på digitalarkivet
3. Holla Kirkebok Mini 2
4. 1801-tellinga for Holden på digitalarkivet (Jelset)
5. 1801-tellinga for Holden på digitalarkivet (Ytterbøe)
6. Avskrift av Gjerpen kirkebøker – digitalisert av Grenland Ættehistorielag (fil: G179614T.ASC)
7. Avskrift av Gjerpen kirkebøker – digitalisert av Grenland Ættehistorielag (fil: G179614V.ASC)
8. www.gamlegjerpen.no og Gjerpen Mini 4
9. www.gamlegjerpen.no
10. Drangedal kirkebok
11. Drangedal kirkebok
12. Solum kirkebok Mini I 5
13. Solum presteattester avfotografert av GÆH (pakke2r, side 126)
14. 1865-tellinga for Solum på digitalarkivet (Kasne i Melum)
15. 1801-tellinga for Solum på digitalarkivet (Gisholt i Kilebygda)
16. Kirkebok Solum Mini I 8 side 321 kort 7/12
17. Solum presteattester avfotografert av GÆH (pakke5r, side 262)

Hans Cappelen æresmedlem i Norsk Heraldisk Forening

Hans A.K.T. Cappelen

På Norsk Heraldisk Forenings årsmøte onsdag 4. mai ble advokat Hans Cappelen utnevnt som æresmedlem av foreningen. Kun én gang tidligere er noen utnevnt til foreningens æresmedlem. Det var i 1978 at førstearkivar Hallvard Trætteberg fikk denne hedersbevisning. Hans A. K. T. Cappelen var Norsk Heraldisk Forenings tredje formann fra 1977 til 1990, og har siden 1983 vært norsk medlem av styret i det felles nordiske "Heraldisk Selskap". Sammen med statens mangeårig rådgiver vedrørende rikssymbolene og kongehusets symboler; ambassadør Lars Tangeraa, er han eneste norske medlem av det internasjonale Académie Internationale d'Héraldique. Han har forfattet en rekke skrifter om våpenmerker og annen symbolikk. Mest kjent er hans bok "Norske Slektsvåpen". Dessuten må nevnes boken "Norske kommunevåpen" hvor han var medredaktør.

Hans Cappelen er født i Porsgrunn i 1945. Han er imidlertid oppvokst i Skien. Han arbeider som advokat med egen forretning i Oslo. Han er medlem i Grenland Ættehistorielag og har blant annet levert artikler til Ætt og Annet. Mest kjent hos oss er vel artikkelen i boka Ætt og Annet 2003 hvor han forteller om bruken av hakekors i Grenland før annen verdenskrig. Han har dessuten vært benyttet som foredragsholder hos oss hvor temaet nettopp var heraldikk.

Hans hjemmeside på internett; Heraldikk og flagg, har over 5 000 treff i måneden. Den kan dere finne her: <http://www.cappelen-krefting.no/hans/>

Vi gratulerer Hans Cappelen med utnevnelsen.

Pros Mund - Et kort sammendrag av hans karriere

Oversatt og omarbeidet av Frank Johannessen etter "Kong Kristian den fjerde og hand mænd på Bremerholm" En bok av Hans Daniel Lind (1847 - 1924)

Pros Mund ble etter all sannsynlighet født på adelsgården Birkevold i Eidanger. Vi vet ikke når han ble født, men foreldrene var Niels Mund og Ingeborg (Inger) Prosdatter Lauritsen Hørbye.

I tillegg til adelsgården Birkevold i Eidanger, eide Pros Mund også Rønnebækholm og Grevensvænge i Danmark.

Pros Mund ble etter en utenlandsreise Løytnant i fellesflåten den 14. juni 1624 med en lønn eller hyre på 150 Danske riksdaler. Det er ikke så mye som finnes om Pros Mund fra hans tidlige fartstid, men det eksisterer noen rapporter eller "Afregninger" med ham fra denne tiden.

I januar 1625 fikk Pros Mund ordre om, eller ble befalt til å ta hånd om orlogsskipenes redskaper og utrustning og føre tilsyn med disse.

I 1626 ble han utkommandert med skipet Sælhunden og var, med noen få avbrudd, i fart fram til 9. januar 1627. Fra 27. mars til 8. desember 1627 lå han med skipet Haren i Bælt, det vil vel si fra Kronborg slott og sørover, for å drive inn Kronens Toll. I tillegg skulle han fra skipene fra Lybeck og Hamburg ta alt det kruttet som var ombord, med unntagelse av det lille som skipene måtte ha for å saluttere og forsvare seg med. Det skulle gis kvittering på det konfiskerte kruttet, og det skulle tilbakeleveres når skipene igjen seilte ut i Skagerak. Den 16. oktober 1627 måtte han "forføje sig til Dalum Kloster, hvor han Kongens Vilje videre havde at fornemme."

Den 11. januar 1628 ble Pros Mund forfremmet til Kaptein med en lønn på 200 Danske Riksdaler. Den 5. januar 1628 ble han beordret som sjef på Haren. Videre ble han den 30. mars sendt som Viseadmiral, sannsynligvis under G. Kruse, med Havhesten og Sælhunden til Rostok for ved å senke noen av de små skipene, sperre innløpet til havnen. Den 5. april ble Pros Mund med Havhesten og et av de små skipene beordret til Vismars havn for å bemektige seg en Pinke, en liten skøyte, som vervet sjøfolk. Hvis det viste seg at det var folk fra fiendtlige steder den forsøkte å verve, skulle skipet erobres.

Like etter dette, den 9. april 1628, ble han beordret med Havhesten, en lille Pinas og en Fribytter, til Greifswalde for å erobre eller ødelegge de skip som ble bygget der eller som lå der for å bli utrustet. Etter dette fikk Pros Mund ordre om å bringe et brev til den svenske kansler i

København. Dette brevet skulle kansleren så overlevere svenskekongen.

Pros Munds virksomhet dette året i Østersjøen, i Nydyb og ved Vismar, synes å ende den 12. september 1628, og skal ha vært meget vellykket. Fiendens manøvrering i dette området ble umuliggjort.

Som det går fram av flåtelisten av 1628 ble Pros Mund beordret til å foreta et tokt til Island. Havhesten ble sendt opp til Island den 28. Mai 1628, men Pros Mund nevnes ikke som sjef på dette skipet, og må da mest sannsynlig vært beordret over på et annet skip, muligens på Viktor, som han førte i tidsrommet 19. desember 1628 til 12. juni 1629. Pros Munds lønn ble forhøyet den 21. januar 1629 til 300 Danske riksdaler.

Kong Christian IV

Den 23. mars 1630 fikk han beordring til, med Markatten og muligens Spes, å gå til området rundt Færøyene og deretter opp langs den norske kyst. Hans oppdrag var å gå mot de skip som forstyrret og gjorde handelen vanskelig. Det vil med andre si at han skulle holde den nordøstlige delen av Nordsjøen og Skagerrak ned til svenskekysten fri for kapere. Han la ut den 27. april og kom hjem igjen den 31. juli.

På toktet til Hamborg var han Kvartalsadmiral og fungerte som H. Rosenkrans sin flaggkaptein på Justitia. Etter angrepet fortsatte han til ut på høsten, da hovedflåten seilte hjem, å patruljere med tre mindre skip ved Glykstad. Han fikk der forskjellige oppdrag, og i den siste ordre av 7. november fikk han ordre om å gå i opplag med sin eskadre. Den 9. november 1630 sluttet Pros Mund å heve kostpenger.

Pros Mund tjenestegjorde i 1631 som Admiral på Elben og fikk som sådan "Forskudd" på sin gasje med i alt 506 Danske riksdaler. Den 22. mai mottok han en utførlig instruks om å ha et våkent øye på Tollen, ha korrespondanse med Guvernøren i Glykstad og la besetningen på skipene hjelpe til ved med byggingen slusen og etterse "vore Huse" m.m.

Den 16. juli 1631 lot Kongen ham krysse med Svanen og Gribben under Norge for å bringe opp fribyttere og kapere. Mortensdag, det vil si 11. november, skulle han vende tilbake til København.

Den 16. mars 1632 fikk Pros Mund bud om straks å begi seg til "vor Befæstning Glykstad" for å ha kontrollen med skip og mannskap der og rette seg etter de order som han mottok. Den 7. mai ble han så beordret som Viseadmiral på Nældebladet under Admiral H. Vind. Nældebladet ble innlemmet i den store flåten, som da ble sendt ut i havområdet vest for Danmark, det vil si Nordsjøen. Han var hjemme igjen den 6. september 1632.

Det påfølgende år, 1633, fikk Pros Mund Island i len. En oppgave som han tok svært alvorlig.

Vinteren 1633 "overvintret" Pros Mund på Elben, og mens han lå i vinterkvarter der, fikk han den 14. februar ny ordre. Han skulle krysse mellom Jylland og Norge med skipene Fides, Lammet, Store Lykkepot, Lille Lykkepot og Skiens Galei, men den 27. februar ble han pålagt først, etter samråd med A. Skel på Riberhus, å gå i konvoi med Øksneskip til Holland. Etter utført oppdrag skulle han rette seg etter sin forrige instruks, det vil si å krysse mellom Jylland og Norge. Når A. Muats eskadre fra Bergen eller andre Orlogsskip forenede sig med ham, skulle Pros Mund være Admiral.

Året etter at Pros Mund fikk Island i len, dro han den 21. april 1634 med orlogsskipet Oldenburg til Island for å administrere Retten. Dette oppholdet varte til 30. august, hvorpå han så ankret opp utenfor København. Den 16. oktober fikk Pros Mund ordre om med orlogsskipet Oldenburg (og De tre Kroner) å overføre den polske Ambassadør til Danzig. Når Ambassadøren var kommet vel i land, skulle Pros Mund straks vende tilbake til København, og han var tilbake den 15. november 1634. Mens de svenske skipene var på "de danske Strømme" skulle disse ikke være nødt til å hilse ved å redusere seilføringen, men kun skyte svensk Løsen og sende en representant ombord på det danske krigsskipet med "Søbrevet" eller lastepapirene til forevisning. I denne perioden skal Pros Mund også ha drevet med verving av matroser og øvrig mannskap til flåten.

På våren i 1636 ble Pros Mund beordret til å dra opp til Island for der å bli vinteren over. Han dro opp til Island med orlogsskipet St. Hans, og dette skipet skulle i mellomtiden krysse oppunder Islands kyster. Pros Mund overvintret på Island også vinteren 1637 - 1638.

I 1638, etter at han hadde vært tilbake i København, dro Pros Mund atter opp igjen til Island, og denne gangen var også hans kone med på ferden. Denne gangen gikk han i konvoi med orlogsskipene Lindormen og Gabriel. Fra da av opptar forleningen av Island meste av hans tid, dette på bekostning av hans virksomhet til orlogs. Men, krigsåret 1644 kaldte ham atter til orlogstjeneste - og til Heltedøden.

Helt i begynnelsen av året 1644 ble Pros Mund beordret av Riksadmiralen til å tjenestegjøre som Admiral, og med sitt skip Delmenhorst, To Løver, Lammet, Kronet Fisk og Samsons Galei å gå til Sønderjyllands østkyst for å ødelegge fartøyer der som svensken kunne bruke under en eventuell overgang til øyene. Men 29. februar hadde han ennå ikke kunnet utføre ordren. Denne ordre måtte derfor utføres av D. Danel. Pros Mund var dog allerede til sjøs den 6. februar og holdt det gående til 1. april, og hadde da i denne perioden utført et annet oppdrag. Den 24. mars fikk han ordre om, med sine fem skip å komme til København for å innhente nye ordre. Det var vel ved denne anledningen at han angrep skip i Øresund, som ulovlig førte dansk flyttegods ut av riket.

Hans neste tokt varer fra 3. april til den 24. august 1644, og hans operasjonsområde er Vesterhavet eller Nordsjøen. Han hadde vel først deltatt i blokaden ved Gøtaelven, men traff deretter den 10. mai Ove Geddes eskadre i Flækkerø ved Kristiansand. Like etterpå seilte begge Admiralene den 13. mai til List, helt i sør ved nåværende grense mot Tyskland på vestsiden av Danmark, for å søke kongen. Kongen forlot krigsskueplassen der den 18. mai.

Den 25. mai hadde Pros Mund på St. Sophia og Ove Gedde under et stort uvær en trefning med de hollandske skip som svenskene hadde leid, dog uten å oppnå noen større fordel. Etter slaget samlet de danske seg ved Flækkerø igjen etter at kongen den 26. mai hadde sendt ut en galei for å få Pros Mund med de øvrige danske orlogsskip til å samle seg der. Mens eskadren lå ved Flækkerø anklaget Pros Mund den 3. juni flere offiserer for unndragelse, da de ikke hadde villet følge ham imot fienden under trefningen ved Listerdyp.

Selv om et nytt angrep på den hollandske hjelpeflåten som de kjempet mot ved Listerdyp var påtenkt, ble nå skueplassen forflyttet til Østersjøen, og Pros Mund ledet 4. eskadre på St. Sophia i slaget på Kolberger Hede. Kongen hadde mye å utsette på de øvrige offiserenes oppførsel under slaget, "og Pros Munds Schvadron holdt sig ikke et haar bedre", uttalte kongen, men Pros Mund selv hadde dog stått admiralskipene Patentia og Trefoldighed godt bi under kampen. Etter denne kampen redegjorde Pros Mund den 2. juli for den skade skipene i hans eskadre hadde lidt.

Under blokaden av Kielerfjorden var det planlagt at Pros Mund skulle trekkes inn i kampen, etter at P. Galt hadde gått til angrep på fienden om eller når denne våget seg ut.

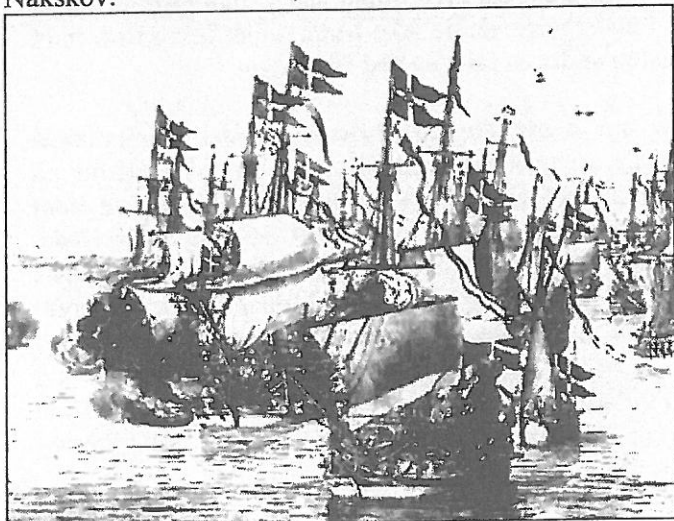
Returadresse:

Grenland Ættehistorielag
Postboks 169
3901 Porsgrunn

B

Sitt siste tokt gjorde Pros Mund i perioden 25. august - 13. oktober 1644 til Østersjøen, hvor han hadde fått kommandoen etter E. Ottesen. I følge instruksen av 7. september skulle han med 17 skip ta stilling mellom Femern og Lolland. Han skulle la de mest egnede skip krysse kontinuerlig opp under svenskekysten og ved Kalmarsund. Farleden mellom Danmark og Holsten skulle holdes ren for fiendtlige skip, men hvis den svenske flåte dro til sjøs, skulle han holde sin flåte sammen.

Den 12. september seilte han da av sted, som det ble sagt, med bange anelser. Sykdom hjemsøkte eskadren og hadde snart brakt 400 mann på sykelista. Da den Hollandske hjelpeflåte sammen med noen svenske orlogsskip var forventet å ville gå gjennom sundene, fikk Pros Mund ordre om (i oktober) å hindre dem i dette. Med hensyn på dette oppdraget holdt han sjøen mye lengre enn opprinnelig bestemt. Når han da skulle forflytte seg hjem med flåten, skulle han beordre 4 skip til å krysse ennå en tid mellom Lolland, Falster og Vismar. Planen var at disse skipene skulle overvintre i Nakskov.

Den Danske flåten jages ved slaget i 1644.

Men det ble annerledes. Den 13. oktober stod det ødeleggende slag under Lolland. Ved entringen av Patentia ble Pros Mund drept, "da han ikke vilde tage imod Kvarter"; det vil si overgi seg. Eller etter en annen versjon: "efter given Kvarter ihjelskød Svenskerne

hannem, hans Klæder hannem afrøvede og hannem saa blot og nøgen over Borde kastede". "Pros Mund var vel en behertzig Mand for et Skib, men om han var erfaren for en Admiral, ved jeg ikke" het det i en samtidig kritikk. Man mente at han hadde stor skyld i, at svenskenes angrep på ham ble en overrumpling.

Hva kan så årsaken være til at Pros Mund ikke inntok en mer defensiv holdning og trakk seg tilbake da han fikk rede på at svenskene sammen med den hollandske hjelpeflåte kom imot ham. Fienden talte da mer enn førti skip.

Saken var den, at under blokaden av fienden ved Kielerfjorden hadde Galt fått forskjellige ordrer som til dels kunne virke motstridende. Blant annet skulle, som nevnt foran, Galt gå på fienden om denne forsøkte å trenge ut av blokaden. En natt dreiet vinden slik at det ble svært gunstig for svenskene slik at de kunne seile rett ut av havnet med god bær, og Galt "lot" fienden slippe ut. For denne "tabben" ble Galt stilt for riksrett og dømt til døden ved halshugging. Avrettingen skjedde ikke mange ukene får slaget den 13. oktober, så Pros Mund hadde denne episoden i friskt minne.

Pros Mund hadde også fått forskjellige ordrer. Var fienden i undertall skulle han ved all sin flid angripe og tilintetgjøre den, men var fienden samlet og overmektig skulle han ikke gå på, men forsøke å unngå å ruinere flåten. Men han skulle dog holde et våkent øye med fienden og ikke slippe denne ut av syne.

Med bakgrunn i behandlingen av Galt kan det tenkes at Pros Mund heller ville stå slaget ut og håpe på den beste utgang, framfor muligens å bli behandlet som en som flyktet fra fienden og bli dømt deretter. Mye kan tyde på at han hadde gjort en slik vurdering, idet at han ikke ville ta i mot kvarter eller overgi seg til fienden da han hadde sjansen. Han døde på sin post.

Pros Mund var gift med Edel Urne som var datter av Johan Urne til Valsø, og de bodde i København i Helligkorsstræde.